

BİRİNCİ BÖLÜM KARAR

ALİ EKBER AKYOL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2015/17451

Karar Tarihi : 16/2/2017

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ
Hicabi DURSUN
Hasan Tahsin GÖKCAN
Kadir ÖZKAYA

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : 1. Ali Ekber AKYOL
2. Mazruha TAYDAŞ
3. Hüseyin AKYOL
4. Ali Haydar AKYOL

Vekili : Av. Mehmet HORUŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, acele kamulaştırılmaya yetki tanıyan Bakanlar Kurulu kararının yürütmesinin durdurulması kararı dikkate alınmayarak kamulaştırma işlemlerinin tamamlanması ve taşınmazların Hazine adına tescil kararı verilmesi nedeniyle mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/11/2015 tarihinde yapılmıştır.
3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
4. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü Anayasa Mahkemesine sunmuştur.
6. Bakanlık görüşü, başvurucuya tebliğ edilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculardan Ali Ekber Akyol, Hüseyin Akyol ve Ali Haydar Akyol sırasıyla 1960, 1955 ve 1966 doğumlu olup Kocaeli ili Darıca ilçesinde; Mazruha Taydaş 1963 doğumlu olup İzmir ili Çiğli ilçesinde ikamet etmektedir.

9. Bakanlar Kurulunca 19/4/2004 tarihli kararnameyle Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPDK) tarafından yapılacak kamulaştırmalarda 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 27. maddesinde düzenlenen acele kamulaştırma usulünün uygulanması kararlaştırılmıştır.

10. EPDK tarafından 22/9/2005 tarihli kararla Darenhes Elektrik Üretim Anonim Şirketine (Elektrik Şirketi) Elazığ ili Karakoçan ilçesinde ve başvuranların taşınmazlarını da kapsayan bir bölgede Pembelik Barajı ve Hidroelektrik Santrali'nin yapımı ve işletilmesi hususunda kırk dokuz yıllık üretim lisansı verilmiştir.

11. EPDK'nın 11/11/2010 tarihli kararıyla, Bakanlar Kurulunun anılan kararına dayanılarak, Pembelik Barajı'nın havzasında bulunan taşınmazların kamulaştırılmasına ve kamulaştırma işlemlerinde acele kamulaştırma usulünün uygulanmasına karar verilmiştir.

12. EPDK'nın 11/11/2010 tarihli kararıyla birlikte Bakanlar Kurulunun 19/4/2004 tarihli kararı, Danıştay Altıncı Dairesinde dava konusu edilmiştir. Daire, 16/4/2012 sayılı kararla her iki işlemin de yürütmesini durdurmuştur. Kararın gerekçesinde 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca acele kamulaştırma usulünün uygulanabilmesi için başka hiçbir idari otoriteye devredilmeksizin doğrudan Bakanlar Kurulunca "aciliyet" hâlinin varlığının takdir edilmesi ve bu kapsamda kamulaştırılacak taşınmazlar ile kamulaştırmanın çerçevesinin açıkça belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Gerekçede, somut olayda 19/4/2004 tarihli Bakanlar Kurulu kararında "aciliyet" hâlinin değerlendirilmesi hususundaki yetkinin EPDK'ya devredilmesi ve kamulaştırma işlemlerinin konusu yönünden bir sınır çizilmeksizin EPDK'ya genel nitelikte bir yetki verilmesi nedeniyle işlemlerin hukuka aykırı olduğu sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir.

13. EPDK, Dairenin 16/4/2012 tarihli yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararından sonra baraj havzasında bulunan taşınmazların kamulaştırılmasından vazgeçilmesine dair işlem tesis etmiştir.

14. Bunun üzerine Bakanlar Kurulunca 18/6/2012 ve 30/7/2012 tarihli kararnamelerle, Elazığ ilinde tesis edilecek Pembelik Barajı ve Hidroelektrik Santrali'nin yapımı amacıyla kararname eklerinde tek tek sayılan ve başvurularda ait olanların da aralarında bulunduğu taşınmazların EPDK tarafından acele kamulaştırılmasına karar verilmiştir.

15. Öte yandan EPDK'nın 2/8/2012 ve 15/8/2012 tarihli kararlarıyla Bakanlar Kurulu kararlarında sayılan taşınmazlar hakkında acele kamulaştırma kararı verilmiştir.

16. EPDK tarafından dosyadan anlaşılamayan bir tarihte Karakoçan Asliye Hukuk Mahkemesine başvurularak taşınmazlara el konulması talep edilmiş ve Mahkemece tespit edilen bedel başvurularda özendikten sonra talebin kabulüne karar verilmiştir.

17. Başvurucular tarafından Bakanlar Kurulunun 18/6/2012 tarihli kararının iptali istemiyle Danıştay Altıncı Dairesinde dava açılmıştır. Daire 19/3/2014 tarihinde Bakanlar Kurulu kararının yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Kararın

gerekçesinde, kanunda istinai bir yöntem olarak düzenlenen acele kamulaştırma usulünün uygulanabilmesi için olağanüstü durumların bunu gerekli kılması, kamu yararının ve kamu düzeninin sağlanmasının amaçlanması ve ayrıca Bakanlar Kurulunca durumun aciliyetine karar verilmesi gerektiği belirtilmiş; somut olayda acele kamulaştırma yapılmasını gerektiren hâllerin ortaya konulmaması ve aciliyet hâlinin, üstün kamu yararının ve kamu düzeninin korunmasını gerektiren hâllerin açıklanmaması nedenleriyle işlemin hukuka aykırı olduğu ifade edilmiştir.

18. EPDK ayrıca, satın alma usulüyle taşınmazların devralınması yolunu işletmiş ise de önerilen bedelin başvuruca kabul edilmemesi üzerine 16/5/2013 tarihinde başvuruca karşı Karakoçan Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde bedel tespiti ve tescil davası açmıştır. Karakoçan Asliye Hukuk Mahkemesince keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırıldıktan sonra 9/9/2014, 31/10/2014, 14/11/2014 ve 9/1/2015 tarihli kararlarla bilirkişiler tarafından belirlenen taşınmaz bedellerinden acele kamulaştırma sırasında ödenen miktarlar düşüldükten sonra kalan kısım üzerinden tazminata hükmedilmiş ve ayrıca taşınmazın Hazine adına tapuya tesciline kesin olarak karar verilmiştir. Mahkeme, Danıştay Altıncı Dairesince Bakanlar Kurulu kararının yürütmesinin durdurulduğu ve anılan davada esas hakkında karar verinceye kadar bu davada bekletme kararı verilmesi gerektiği yolunda davalıların öne sürdükleri itirazı reddetmiştir. Mahkeme, Danıştay Altıncı Dairesinde görülen davanın konusunun kamulaştırma işlemi olmadığı ve verilen yürütmenin durdurulması kararının kamulaştırma işlemine ilişkin bulunmadığı gerekçesine dayanmıştır. Mahkeme ayrıca başvuruca taşınmazlarına el konulmak suretiyle acele kamulaştırmanın tamamlanması nedeniyle Danıştay kararının uygulanma kabiliyetinin bulunmadığını da gerekçesinde belirtmiştir.

19. Danıştay Altıncı Dairesi 30/6/2015 tarihli uyuşmazlığın esasına ilişkin kararında, daha önce yürütmenin durdurulmasına ilişkin 19/3/2014 tarihli kararında açıkladığı görüşünü değiştirerek davayı reddetmiştir. Daire, Bakanlar Kurulu kararının sadece Mahkemece taşınmaz el konulmasına ilişkin karara dayanak teşkil ettiğini kabul etmiş; idarenin sonradan olağan kamulaştırma sürecini başlatmış olmasını, bu kapsamda taşınmaz bedelinin tespiti ve tescil davasının da açılmış bulunmasını gözeterek acele kamulaştırma ve olağan kamulaştırma ayrımı yapılmaksızın davanın konusunun bir bütün olarak taşınmaz mülkiyetinin kamulaştırılması biçiminde anlaşılması suretiyle inceleme yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Daire, netice olarak mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacına yönelik olduğu ve işlemin hukuka uygun bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

20. Anılan kararın temyizi üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun (İDDK) 8/10/2015 tarihli kararıyla Daire kararı bozulmuş ve dava konusu Bakanlar Kurulu kararının iptaline kesin olarak karar verilmiştir. İDDK kararının gerekçesinde, kanunda istinai bir yöntem olarak düzenlenen acele kamulaştırma usulünün uygulanabilmesi için olağanüstü durumların bunu gerekli kılması, kamu yararının ve kamu düzeninin sağlanmasının amaçlanması, ayrıca Bakanlar Kurulunca durumun aciliyetine karar verilmesi gerektiği belirtilmiş; somut olayda bu koşullar gerçekleşmediğinden Bakanlar Kurulu kararlarının hukuka aykırı olduğu açıklanmıştır.

21. Bu arada baraj havzasında taşınmaz bulunan başka malikler tarafından 2014 yılı içinde Bakanlar Kurulunun, taşınmazların acele kamulaştırılmasına ilişkin EPDK'ya yetki tanıyan 18/6/2012 ve 30/7/2012 tarihli kararnameleri ile birlikte bunlara dayanılarak EPDK tarafından taşınmazların kamulaştırılması yolunda tesis edilen

2/8/2012 ve 15/8/2012 tarihli işlemlerin de iptali istemiyle Danıştay Altıncı Dairesinde iki ayrı dava açılmıştır. Daire tarafından yukarıda anılan gerekçelerle 30/6/2015 tarihinde verilen kararlarla her iki dava da reddedilmiştir.

22. Ancak söz konusu kararlar İDDK'nın 8/10/2015 tarihli kararlarıyla bozulmuş ve dava konusu Bakanlar Kurulu kararları ile bunlara dayalı tesis edilen EPDK işlemlerinin iptaline karar verilmiştir. Bakanlar Kurulu kararının iptalinin başvuru tarafından açılan davaya ilişkin olarak verilen kararlarla aynı gerekçeye dayandığı anlaşılmaktadır. Kararların gerekçesinde ayrıca, EPDK tarafından tesis edilen kamulaştırma işlemleri yönünden de değerlendirme yapılmıştır. Kararlarda, Daire kararında Bakanlar Kurulunca alınan acele kamulaştırma kararının sadece Mahkemece taşınmaza el konulmasına ilişkin karara dayanak teşkil ettiğinin belirtilmiş olması nedeniyle acele kamulaştırma ile olağan kamulaştırmanın hukuki niteliği irdelenmiştir. İDDK, acele kamulaştırmada taşınmaz mülkiyetine el konulmasından sonraki aşamalarda yapılan normal kamulaştırma sürecine ilişkin işlemlerin acele kamulaştırma sürecinin bir parçası olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Kararlarda sonuç olarak EPDK'nın kamulaştırma işlemlerinin, dayanağı olan Bakanlar Kurulu kararlarından bağımsız değerlendirilemeyeceği ifade edilerek bunların da hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir.

23. Asliye Hukuk Mahkemesince verilen tescile ilişkin 9/9/2014, 31/10/2014, 14/11/2014 ve 9/1/2015 tarihli kararların başvuruca 16/10/2015, 27/10/2015 ve 9/11/2015 tarihlerinde tebliği üzerine 10/11/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

24. 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

"Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, 7 nci maddeye göre topladığı bilgi ve belgelerle 8 inci madde uyarınca yaptırmış olduğu bedel tespiti ve bu husustaki diğer bilgi ve belgeleri bir dilekçeye ekleyerek taşınmaz malın bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, bu bedelin, peşin veya kamulaştırma 3 üncü maddenin ikinci fıkrasına göre yapılmış ise taksitle ödenmesi karşılığında, idare adına tesciline karar verilmesini ister.

...

Mahkemece malike doğrudan çıkarılacak meşruhatlı davetiyede veya ilan yolu ile yapılacak tebligatta;

...

f) 14 üncü maddede öngörülen süre içerisinde, kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda iptal davası açanların, dava açtıklarını ve yürütmenin durdurulması kararı aldıklarını belgelendirmedikleri takdirde, kamulaştırma işleminin kesinleşeceği ve mahkemece tespit edilen kamulaştırma bedeli üzerinden taşınmaz malın kamulaştırma yapan idare adına tescil edileceği,

...

... İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına veya hak sahibinin tespit edilemediği durumlarda, ileride ortaya çıkacak hak

sahibine verilmek üzere bloke edildiğine dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup tarafların bedele ilişkin temyiz hakları saklıdır.

...

14 üncü maddede belirtilen süre içinde, kamulaştırma işlemine karşı hak sahipleri tarafından idari yargıda iptal davası açılması ve idari yargı mahkemelerince de yürütmenin durdurulması kararı verilmesi halinde mahkemece, idari yargıda açılan dava bekletici mesele kabul edilerek bunun sonucuna göre işlem yapılır."

25. 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesi şöyledir:

"3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanununun uygulanmasında yurt savunması ihtiyacına veya aceleliğine Bakanlar Kurulunca karar alınacak hallerde veya özel kanunlarla öngörülen olağanüstü durumlarda gerekli olan taşınmaz malların kamulaştırılmasında kıymet takdiri dışındaki işlemler sonradan tamamlanmak üzere ilgili idarenin istemi ile mahkemece yedi gün içinde o taşınmaz malın (Değişik ibare: 24/4/2001 - 4650/15 md.) 10 uncu madde esasları dairesinde ve 15 inci madde uyarınca seçilecek bilirkişilerce tespit edilecek değeri, idare tarafından mal sahibi adına (Değişik ibare: 24/4/2001 - 4650/15 md.) 10 uncu maddeye göre yapılacak davetiye ve ilanda belirtilen bankaya yatırılarak o taşınmaz mala el konulabilir.

Bu Kanunun 3 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında belirtilen hallerde yapılacak kamulaştırmalarda yatırılacak miktar, ödenecek ilk taksit bedelidir."

26. 2942 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Bakanlar Kurulunca kabul olunan, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskan projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla yapılacak kamulaştırmalarda, bir gerçek veya özel hukuk tüzelkişisine ödenecek kamulaştırma bedelinin o yıl Genel Bütçe Kanununda gösterilen miktarı, nakden ve peşin olarak ödenir. Bu miktar, kamulaştırma bedelinin altıda birinden az olamaz. Bu miktarın üstünde olan kamulaştırma bedelleri, peşin ödeme miktarından az olmamak ve en fazla beş yıl içinde faiziyle birlikte ödenmek üzere eşit taksitlere bağlanır. Taksitlere, peşin ödeme gününü takip eden günden itibaren, Devlet borçları için öngörülen en yüksek faiz haddi uygulanır."

27. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 705. maddesi şöyledir:

"Taşınmaz mülkiyetinin kazanılması, tescille olur.

Miras, mahkeme kararı, cebri icra, işgal, kamulaştırma hâlleri ile kanunda öngörülen diğer hâllerde, mülkiyet tescilden önce kazanılır. Ancak, bu hâllerde malikin tasarruf işlemleri yapabilmesi, mülkiyetin tapu kütüğüne tescil edilmiş olmasına bağlıdır."

B. Kamulaştırma Usulü

28. 2942 sayılı Kanun'un 3. maddesine göre kamulaştırma yapılabilmesi için öncelikle idarenin ödenek temin etmesi gerekmektedir. İdare, yeterli ödeneği temin ettikten sonra kamu yararı kararı alır. Kamu yararı kararından sonra kamulaştırılacak taşınmaz belirlenir. Kamulaştırılacak taşınmazın belirlenmesinin akabinde kamulaştırma kararı alınır. Bununla birlikte onaylı imar planına veya ilgili bakanlıklarca onaylı özel plan ve projeye göre yapılacak hizmetler için ayrıca kamu yararı kararı alınmasına ve bu kararın onaylanmasına gerek yoktur. 2942 sayılı Kanun'un 8. maddesine göre idarenin kamulaştırma kararı aldıktan sonra öncelikle satın alma usulünü uygulaması gerekmektedir. Satın alma usulünde idarenin teklif edeceği bedel, idare içinde oluşturulan bir kıymet takdir komisyonunca belirlenir. Tarafların satın alma usulüyle bir sonuca ulaşamamaları durumunda 24/4/2001 tarihli ve 4650 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten önceki dönemden farklı olarak bedel tespiti ve tescil için malikin değil idarenin yetkili asliye hukuk mahkemesinde dava açması gerekmektedir. Asliye hukuk mahkemesince 2942 sayılı Kanun'da belirtilen usul uyarınca tespit edilen bedelin tamamı veya taksitle ödeme koşullarının bulunması durumunda ilk taksidinin nakden veya hesabına yatırılarak malike ödenmesinden sonra tescil kararı verilir. Kararın tescile ilişkin hüküm fıkrası kesin olup bedele ilişkin hüküm fıkrasına karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Mülkiyetin idareye geçmesi mahkemece tescil kararı verilmesi ile olur.

29. Öte yandan 2942 sayılı Kanun'un 14. maddesi uyarınca malikin kamulaştırma kararının iptali istemiyle idari yargıda dava açması da mümkündür. Kural olarak bu davanın açılması, idare tarafından açılan bedel tespiti ve tescil davasını etkilemez. Diğer bir ifadeyle asliye hukuk mahkemesi, idari yargıda kamulaştırma işlemine karşı açılan iptal davasını bekletici mesele yapmak zorunda değildir. Bununla birlikte 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinin on dördüncü fıkrası uyarınca kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda açılan davada yürütmenin durdurulması kararı verilmesi durumunda asliye hukuk mahkemesince idari yargıdaki davanın bekletici mesele olarak kabul edilmesi zorunludur.

C. Acele Kamulaştırma Usulü

30. Olağan kamulaştırma usulünde idarenin taşınmaza el koyması ancak taşınmazın idare adına tescilinden sonra mümkün olabilmektedir. Taşınmazın tescili ise tarafların anlaşamaması durumunda yukarıda ifade edildiği üzere ancak asliye hukuk mahkemesince verilecek tescil kararı üzerine gerçekleşir. Bununla birlikte idare bazı durumlarda taşınmaza hemen ihtiyaç duyabilir. Bu durumda kamulaştırma sürecinin neticelenmesinin beklenmesi kamu hizmetlerinin yürütülmesinde ciddi aksamalara yol açabilir. Kanun koyucu bu gibi sakıncaların belli ölçüde bertaraf edilmesi amacıyla yönelik olarak 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesinde düzenlenen acele kamulaştırma usulünü öngörmüştür. Anılan maddede düzenlenen "acele kamulaştırma usulü" idareye kamulaştırma işlemlerinin neticelenmesini beklemeden kamulaştırılan taşınmaza el koyma imkânı tanıyan olağanüstü bir kamulaştırma usulüdür.

31. Buna göre (1) 7/6/1939 tarihli ve 3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu'nun uygulanmasında yurt savunması ihtiyacının doğması, (2) aciliyetine Bakanlar Kurulunca karar alınacak hâllerde, (3) özel kanunlarla öngörülen olağanüstü durumlarda, gerekli olan taşınmaz malların kamulaştırılmasında kıymet takdiri dışındaki işlemler sonradan tamamlanmak üzere ilgili idarenin istemi ile mahkemece yedi gün içinde o taşınmaz malın kanunda belirtilen usule göre bilirkişilerce

tespit edilecek değeri idare tarafından mal sahibi adına bankaya yatırılarak o taşınmaz mala el konulabilir.

32. Acele kamulaştırma usulü, olağan kamulaştırmada malik lehine getirilen usule ilişkin güvenceleri bertaraf etmemekte; yalnızca bu usullerin işletilmesinden önce idareye, kamulaştırılacak taşınmaza el koyma imkânı tanımaktadır. Taşınmaza el konulduktan sonra idare tarafından öncelikle satın alma yolunun işletilmesi, bunun mümkün olamaması durumunda ise asliye hukuk mahkemesinde bedel tespiti ve tescil davası açılması gerekmektedir. Bu davada belirlenecek bedelin el koyma istemiyle açılan davada belirlenen bedelden yüksek olması durumunda aradaki fark, idare tarafından malike; düşük olması durumunda ise malik tarafından idareye ödenir.

33. Acele kamulaştırma uygulanabilecek hâllerden biri olan "aciliyetine Bakanlar Kurulunca karar verilmesi" hâlinin söz konusu olduğu durumlarda idarenin acele kamulaştırma kararı alabilmesi için öncelikle Bakanlar Kurulunca kamulaştırma ihtiyacı duyulan proje veya yatırımın aciliyet niteliği taşıdığına karar vermesi gerekmektedir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 16/2/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

35. Başvurucular, Danıştay Altıncı Dairesince 19/3/2014 tarihli kararlar, taşınmazlarının EPDK tarafından acele kamulaştırılmasına yetki tanıyan Bakanlar Kurulu kararının yürütmesinin durdurulması üzerine 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından idari yargıda görülen davanın bekletici mesele yapılması gerekirken yargılama sırasında gerek yazılı gerekse sözlü olarak defalarca dile getirmelerine rağmen tescil kararı verildiğini belirtmişlerdir. Başvurucular, Danıştay kararıyla hukuka aykırılığı saptanan acele kamulaştırma işlemine dayanılarak taşınmazlarının idare adına tescil edilmesine karar verilmesi nedeniyle mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

36. Başvurucular ayrıca Danıştay Altıncı Dairesinin Bakanlar Kurulu kararının yürütmesinin durdurulmasına ilişkin kararının uygulanmaması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiği şikâyetinde bulunmuşlardır.

37. Bakanlık görüş yazısında, Bakanlar Kurulunun acele kamulaştırma kararı İDDK tarafından iptal edilmiş ise de kamu yararı ile bireysel yarar arasındaki orantılılık ilkesi değerlendirilirken kamulaştırma bedelinin tespiti, tescile ilişkin Asliye Hukuk Mahkemesi kararı ile idari yargı sürecinin bir bütün olarak dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık, kamu yararı ile bireysel yarar arasındaki denge irdelenirken somut olaydaki baraj inşaatının büyük enerji ve sulama projeleri kapsamında gerçekleştirilmesi, söz konusu barajın bir ekonomik yatırım olarak ortaya atılması, bölgede yaşayan insanların sosyal ve ekonomik yaşamlarına olumlu katkı sağlaması, doğal yaşamdaki kaybın daha az önem taşıması gibi unsurların da gözönünde bulundurulması gerektiğini ifade etmiştir. Bakanlık ayrıca Danıştay Altıncı Dairesinin yürütmenin durdurulması kararının kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davasına ilişkin olmayıp acele kamulaştırma işlemiyle ilgili olduğu değerlendirilerek Mahkemeye verilen kararda bariz bir takdir hatasının varlığından söz edilemeyeceğini savunmuştur.

2. Değerlendirme

38. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

39. Anayasa'nın 46. maddesi şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaşturmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır. "

40. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağılı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

41. Başvurucular, Danıştay Altıncı Dairesinin Bakanlar Kurulu kararının yürütmesinin durdurulmasına ilişkin kararının uygulanmaması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiği şikâyetinde bulunmuş iseler de başvuru dilekçesi bir bütün olarak dikkate alındığında bu karara ilişkin asıl yakınılan hususun Asliye Hukuk Mahkemesince idari yarıda görülen davanın bekletici mesele olarak kabul edilmemesi olduğu anlaşılmaktadır. Asliye Hukuk Mahkemesince bu kararın dikkate alınmasının gerekip gerekmediği hususunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuniliği bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

42. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Türü

43. Başvuru konusu olayda EPDK tarafından Bakanlar Kurulunun 18/6/2012 ve 30/7/2012 tarihli aciliyet kararlarına dayanılarak tesis edilen 2/8/2012 ve 15/8/2012 tarihli işlemlerle taşınmazların acele kamulaştırılmasına karar verilmiştir. Karakoçan Asliye Hukuk Mahkemesinin 9/9/2014, 31/10/2014, 14/11/2014 ve 9/1/2015

tarihi kararlarıyla da başvurucuların mülkiyetinde bulunan taşınmazların Hazine adına tesciline hükmedilmiştir. Başvuruculara ait taşınmazların mülkiyetinin devletin üstün buyurma gücüne dayanılarak Hazineye geçmiş olmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Somut olayda müdahalenin kamulaştırma kararıyla mı yoksa tescil kararıyla mı gerçekleştiğinin tespiti önem taşımaktadır.

44. 4721 sayılı Kanun'un 705. maddesinin birinci fıkrasında, taşınmaz mülkiyetinin kazanılması tescil şartına bağlı kılınmakla birlikte anılan maddenin ikinci fıkrasında, bu kuralın istisnalarına yer verilmiş ve miras, mahkeme kararı, cebri icra, işgal, kamulaştırma hâlleri ile kanunda öngörülen diğer hâllerde mülkiyetin tescilden önce kazanılacağı belirtilmiştir. Buna göre kamulaştırmada mülkiyet, kamulaştırma kararının alınmasıyla kazanılmaktadır. Bu durumda kamulaştırma davalarında mahkemenin vereceği tescil kararı, kurucu değil tespit edici bir vasıf taşımaktadır. Dolayısıyla taşınmazın mülkiyeti, kamulaştırma kararıyla idareye geçeceğinden müdahalenin de kamulaştırma kararıyla birlikte gerçekleştiğinin kabulü gerekir.

45. Anayasa'nın 35. maddesi ve mülkiyet hakkına temas eden hükümler içeren, kıyılara ilişkin 43., toprak mülkiyetine ilişkin 44., kamulaştırmayı düzenleyen 46., tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin 63., tabii servet ve kaynaklara ilişkin 168., ormanlara ilişkin 169. ve 170. maddeleri ile müsadereye ilişkin 28. maddesinin sekizinci fıkrası, 30. maddesi, 38. maddesinin onuncu fıkrası dikkate alındığında Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle "mülkten barışçıl yararlanma hakkı"na yer verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 55).

46. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda "mülkten yoksun bırakma"nın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Öte yandan Anayasa'nın 46. maddesinde taşınmaz mülkiyetinden yoksun bırakma yolu olan kamulaştırma usulü özel olarak düzenlenmiştir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, § 56).

47. Anayasa'nın 35. maddesinin son fıkrasında mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Zira mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamaması, devletin mülkiyetin kullanımının toplum yararına uygun olarak düzenleyebilmesini gerektirmektedir. Bu durumda da devletin "mülkiyetin kullanımını kontrol" yetkisine sahip olduğunun kabulü zorunlu hâle gelmektedir. Ayrıca Anayasa'nın kıyılara ilişkin 43., toprak mülkiyetine ilişkin 44., tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin 63., tabii servet ve kaynaklara ilişkin 168., ormanlara ilişkin 169. ve 170. maddeleri ile müsadereye ilişkin 28. maddesinin sekizinci fıkrası, 30. maddesi ve 38. maddesinin onuncu fıkrasında, devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, § 57).

48. Mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir. Mülkten yoksun bırakma şeklindeki müdahalede mülkiyetin kaybı söz konusudur. Mülkiyetin kullanımının kontrolünde ise mülkiyet kaybedilmemekte ancak mülkiyet hakkının malike tanıdığı yetkilerin kullanım biçimi, toplum yararı gözetilerek belirlenmekte veya sınırlandırılmaktadır. Mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale ise genel nitelikte bir müdahale türü olup mülkten yoksun

birakma ve mülkiyetin kullanımının kontrolü mahiyetinde olmayan her türlü müdahalenin mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale kapsamında ele alınması gerekmektedir. Bununla birlikte özellikle kamu otoritelerinin doğrudan mülkün kullanımına yönelik olmayan ancak sonuçları itibarıyla mülkiyet hakkını etkileyen müdahaleleri mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale kapsamında görülmelidir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, § 58).

49. Kamulaştırma kararı başvuru sahiplerinin taşınmazlarının Hazinesin mülkiyetine geçmesi sonucunu doğurduğundan bu müdahalenin ikinci kural olan "mülkiyetten yoksun bırakma" kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

50. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

51. Mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun düşmesi için Anayasa'nın 35. maddesi ile 13. maddesindeki düzenlemelere uygun olarak yapılması gerekmektedir. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de "*hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini*" temel bir ilke olarak benimsemiştir.

52. Anayasa'nın 46. maddesine göre özel mülkiyetteki bir taşınmaz -kamu yararı amacıyla ihtiyaç duyulması hâlinde gerçek karşılığı peşin ödenmek ve koşulları yasayla belirlenmek şartıyla- kamulaştırılarak kamu hizmetine tahsis edilebilir veya irtifak hakkı kurularak kamu yararı amacıyla kullanımı sınırlandırılabilir. Dolayısıyla idarenin ihtiyaç duyduğu özel mülkiyetteki taşınmazları edinme yolu kamulaştırma usulüdür (AYM, E.2010/83, K.2012/169, 1/11/2012).

53. Kamulaştırmanın usul ve esasları 2942 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir. Yukarıda açıklandığı üzere 2942 sayılı Kanun uyarınca kamulaştırma yapılabilmesi için ödenek temini, kamu yararı kararı alınması ve kamulaştırılacak taşınmazın belirlenmesi süreçlerinden sonra yetkili idare tarafından kamulaştırma kararı alınması gerekmektedir. Kamulaştırma kararı, özel mülkiyette bulunan taşınmazın kamu mülkiyetine geçmesiyle sonuçlanan kamulaştırma sürecinin kurucu unsuru niteliğini taşımaktadır. Yetkili idare tarafından hukuka uygun bir şekilde verilen bir kamulaştırma kararı bulunmadan kamulaştırmanın sonraki aşamalarına geçilmesi mümkün değildir (bkz. §§ 28, 29).

54. Acele kamulaştırma usulünün uygulandığı durumlarda da usulüne uygun olarak verilen bir acele kamulaştırma kararının bulunması gerekmektedir. Yukarıda açıklandığı üzere (bkz. §§ 30-33) acele kamulaştırma; (1) 3634 sayılı Kanun'un uygulanmasında yurt savunması ihtiyacının doğması hâlinde, (2) aciliyetine Bakanlar Kurulunca karar verilecek hâllerde, (3) özel kanunlarla öngörülen olağanüstü durumlarda başvurulabilen ve idareye kamulaştırma kararının kesinleşmesinden önce kamulaştırılan taşınmaza el koyma yetkisi tanıyan istisnai bir usuldür. Acele

kamulaştırma usulü, olağan kamulaştırmada malik lehine getirilen usule ilişkin güvenceleri bertaraf etmemekte; yalnızca bu usullerin işletilmesinden önce idareye, kamulaştırılacak taşınmaza el koyma imkânı tanımaktadır. İdare tarafından, taşınmaza el konulduktan sonra öncelikle satın alma yolunun işletilmesi, bunun mümkün olamaması durumunda ise asliye hukuk mahkemesinde bedel tespiti ve tescil dava açılması gerekmektedir.

55. Acele kamulaştırma usulünün uygulanması imkânı getirilen hâllerden biri olan "aciliyetine Bakanlar Kurulunca karar verilmesi" hâlinin söz konusu olduğu durumlarda idarenin acele kamulaştırma kararı alabilmesi için öncelikle Bakanlar Kurulunca kamulaştırma ihtiyacı duyulan proje veya yatırımın aciliyet niteliği taşıdığına karar verilmesi gerekmektedir. Bakanlar Kurulunca ilgili proje veya yatırımın acelelik niteliği taşıdığı yolunda karar verilmeden ve bu karara dayanılarak yetkili idarece acele kamulaştırma kararı alınmadan kamulaştırma işlemlerinin tamamlanması, yapılan müdahaleyi hukuka aykırı hâle getirebilir.

56. Başvuru konusu olayda Bakanlar Kurulunca 18/6/2012 ve 30/7/2012 tarihli kararnamelerle Elazığ ilinde inşa edilecek olan Pembelik Barajı'nın havzasında bulunan ve kararname eklerinde tek tek sayılan taşınmazların kamulaştırılmasında aciliyet bulunduğuna 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca karar verilmiştir. Öte yandan EPDK'nın 2/8/2012 ve 15/8/2012 tarihli kararlarıyla Bakanlar Kurulu kararlarında sayılan taşınmazlar hakkında acele kamulaştırma kararı verilmiştir.

57. Başvurucular tarafından Bakanlar Kurulunun 18/6/2012 tarihli kararnamesinin iptali istemiyle Danıştay Altıncı Dairesi nezdinde açılan davada 19/3/2014 tarihli kararlar, acele kamulaştırma yapılmasını gerektiren hâllerin ortaya konulmadığı ve aciliyet hâlinin, üstün kamu yararı ve kamu düzeninin korunmasını gerektiren hâllerin açıklanmadığı gerekçeleriyle yürütmenin durdurulmasına karar verilmiştir.

58. Danıştay Altıncı Dairesi 30/6/2015 tarihli esas kararında, daha önce yürütmenin durdurulmasına ilişkin 19/3/2014 tarihli kararında açıkladığı görüşünü değiştirerek davayı reddetmiş ise de anılan kararın temyizi üzerine İDDK'nın 8/10/2015 tarihli kararıyla Daire kararı bozulmuş ve dava konusu Bakanlar Kurulu kararının iptaline kesin olarak karar verilmiştir. Kararların gerekçesinde, Kanun'da istinai bir yöntem olarak düzenlenen acele kamulaştırma usulünün uygulanabilmesinin olağanüstü durumların varlığını gerekli kılması, kamu yararı ve kamu düzeninin sağlanmasının amaçlanması ve ayrıca Bakanlar Kurulunca durumun aciliyetine karar verilmesi gerektiği belirtilmiş ve somut olayda bu koşullar gerçekleşmediğinden Bakanlar Kurulu kararının hukuka aykırı olduğu açıklanmıştır.

59. Başka malikler tarafından Bakanlar Kurulunun, taşınmazların acele kamulaştırılmasına ilişkin EPDK'ya yetki tanıyan 18/6/2012 ve 30/7/2012 tarihli kararnameleri ile birlikte bunlara dayanılarak EPDK tarafından taşınmazların acele kamulaştırılması yolunda tesis edilen işlemlerin de iptali istemiyle Danıştay Altıncı Dairesinde açılan iki ayrı davada Dairece davaların reddi yolunda verilen kararlar, İDDK'nın 8/10/2015 tarihli kararlarıyla bozulmuş ve dava konusu Bakanlar Kurulu kararları ile bunlara dayalı tesis edilen EPDK işlemlerinin de iptaline karar verilmiştir. Anılan kararların gerekçesinde, acele kamulaştırmada taşınmaz mülkiyetine el konulmasından sonraki aşamalarda yapılan normal kamulaştırma sürecine ilişkin işlemlerin acele kamulaştırma sürecinin bir parçası olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Kararlarda sonuç olarak EPDK tarafından tesis edilen kamulaştırma

işlemlerinin dayanağı olan Bakanlar Kurulu kararlarından bağımsız değerlendirilemeyeceği ifade edilerek bunların da hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla İDDK tarafından Bakanlar Kurulunca alınan aciliyet kararının EPDK'nın acele kamulaştırma kararının dayanağını oluşturduğu ve ilkinin hukuka aykırı olmasının ikincisini kendiliğinden hukuka aykırı kılacağı kabul edilmiştir.

60. Öte yandan EPDK tarafından ayrıca, satın alma usulünün işletilmesi girişimlerinin başarıya ulaşmaması üzerine 16/5/2013 tarihinde başvuruculara karşı Karakoçan Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde bedel tespiti ve tescil davası açılmıştır. Başvurucular tarafından Danıştay Altıncı Dairesinin yürütmeyi durdurma kararı vermiş olması nedeniyle 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca bekletme kararı verilmesi gerektiği yolunda öne sürülen itirazlar Mahkemece yerinde görülünce bedel tespiti yapılmış ve 9/9/2014, 31/10/2014, 14/11/2014 ve 9/1/2015 tarihli kararlar tescil hükmü kurulmuştur. Mahkeme, Danıştay Altıncı Dairesinde görülen davanın konusunun EPDK tarafından tesis edilen kamulaştırma işlemi olmadığı ve anılan kararlar verilen yürütmenin durdurulması kararının kamulaştırma işlemine ilişkin bulunmadığı gerekçesine dayanmıştır. Mahkeme ayrıca başvurucuların taşınmazlarına el konulmak suretiyle acele kamulaştırmanın tamamlanması nedeniyle Danıştay kararının uygulanma kabiliyetinin bulunmadığını da gerekçesinde belirtmiştir.

61. 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinin on dördüncü fıkrasında, 14. maddede belirtilen süre içinde kamulaştırma işlemine karşı hak sahipleri tarafından idari yargıda iptal davası açılması ve idari yargı mahkemelerince de yürütmenin durdurulması kararı verilmesi hâlinde mahkemece, idari yargıda açılan davanın bekletici mesele kabul edilerek bunun sonucuna göre işlem yapılacağı hükmüne bağlanmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesince, Danıştay Altıncı Dairesinde görülen davanın konusunun ve dolayısıyla yürütmesi durdurulan işlemin EPDK tarafından tesis edilen kamulaştırma işlemi değil Bakanlar Kurulunun aciliyet kararı olduğu gerekçesiyle bekletme kararı verilmeyerek yargılamaya devam edildiği anlaşılmıştır.

62. Görüldüğü üzere acele kamulaştırmada, Mahkeme kararına istinaden taşınmazla el konulmasından sonra başlayan sürecin acele kamulaştırmanın devamı niteliğinde mi yoksa ondan bağımsız ayrı bir kamulaştırma süreci mi olduğu hususunda iki farklı yargı organı arasında görüş farklılığı bulunmaktadır. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin, bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanınması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz (*Mehmet Arif Madenci*, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

63. Bununla birlikte iki yargı kolu arasındaki acele el koymadan sonraki sürecin niteliği hususundaki görüş ayrılığı, Bakanlar Kurulunun 18/6/2012 ve 30/7/2012 tarihli aciliyet kararları ile bunlara dayanılarak EPDK tarafından taşınmazların acele kamulaştırılması yolunda tesis edilen 2/8/2012 ve 15/8/2012 tarihli işlemlerin idari yargı kararlarıyla iptal edildiği gerçeğini değiştirmemektedir. Yukarıda ifade edildiği üzere kamulaştırmada mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden olgu (mülkiyetin devrini sağlayan) tescil kararı değil kamulaştırma kararıdır (bkz. § 44). Müdahale teşkil eden olgunun hukuka aykırı olduğu kesinleşmiş yargı kararıyla sabittir. Asliye Hukuk Mahkemesince kurulan tescil hükmünün acele kamulaştırma sürecinin bir parçası olup olmadığı ve dolayısıyla hukuki temelinin bulunup bulunmadığı hususundaki tartışma, kamulaştırma kararının hukuka aykırılığını etkilememektedir.

64. Sonuç olarak somut olayda, Elazığ ilinde tesis edilecek Pembelik Barajı ve Hidroelektrik Santrali'nin yapımı amacıyla kararname eklerinde tek tek sayılan taşınmazların EPDK'ya acele kamulaştırma yetkisi tanıyan Bakanlar Kurulu kararı ile buna dayanılarak EPDK tarafından tesis edilen acele kamulaştırma kararının iptal edilmiş olması nedeniyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik unsurunu taşımadığı anlaşılmaktadır.

65. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Kadir ÖZKAYA bu görüşe katılmamıştır.

B. Diğer İddialar

66. Başvurucular, günlük yaşamlarını sürdürdükleri köylerinin büyük bir kısmına hukuka aykırı acele kamulaştırma kararıyla el konulması nedeniyle sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvurucuların mülkiyet haklarının ihlal edildiğine karar verildiğinden ayrıca bu iddiaların incelenmesine gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

67. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

68. Başvurucular, mülkiyet haklarının ihlali nedeniyle 192.000 TL, ödenen vekâlet ücretleri nedeniyle 8.000 TL olmak üzere toplam 200.000 TL maddi tazminat; adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle 50.000 TL, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının ihlali nedeniyle 50.000 TL olmak üzere toplam 100.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuşlardır.

69. Başvurucuların mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

70. Başvurucuların, hukuka aykırı olduğu saptanan kamulaştırma kararı sonucu mülklerinden mahrum kalmaları nedeniyle oluşan kayıplarının giderilmesi gerekmektedir. Başvurucuların kayıpları, Hazine adına tescil edilen taşınmazların ancak gerçek karşılığının başvuruçulara ödenmesi suretiyle giderilebilir. Ayrıca mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden hukuka aykırı tescil kararlarının verildiği yargılamalar sonucunda başvuruçular aleyhine hükmedilen vekâlet ücretlerinin de karşılanması gerekmektedir.

71. Başvurucuların taşınmazlarının kamulaştırılması nedeniyle Asliye Hukuk Mahkemesinde yapılan yargılamalarda taşınmazların bedelleri tespit edilmiş,

acele kamulaştırma kararından sonra taşınmazlara el konulmasına ilişkin olarak açılan davada başvuruculara ödenen tutarlar belirlenerek düşülmüş, kalan kısım ise başvurucular adına açılan banka hesaplarına yatırılmıştır. Mahkeme ayrıca nihai olarak belirlenen tazminat bedeline dava tarihinden dört ay sonraki tarihten itibaren yasal faiz uygulanmasına hükmetmiştir.

72. Hükümlerin taşınmaz bedeline ilişkin kısmı, başvurucular tarafından temyiz edilmiş olup temyiz incelemeleri devam etmektedir. Şu hâlde taşınmazların gerçek bedellerinin belirlenerek başvuruculara ödenmesine yönelik yargılama süreci devam ettiği için bu aşamada taşınmaz bedelleri yönünden tazminata hükmedilmesine gerek bulunmamaktadır. Dolayısıyla taşınmaz bedellerinden kaynaklanan tazminat isteminin reddi gerekmektedir.

73. Dosyada bulunan Mahkeme kararlarının incelenmesinden bir dosyada başvurucular aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmediği, diğer dört dosyanın her birinde ise başvurucular aleyhine 1.500 TL olmak üzere toplam 6.000 TL vekâlet ücretine hükmedildiği anlaşılmaktadır. Anılan davaların tümünde beş davalının bulunduğu görülmektedir. Ancak bunlardan F.A. tarafından bu dosya kapsamında bireysel başvuruda bulunulmadığından buna isabet eden 1.200 TL'nin düşülmesi gerekir. Bu durumda başvurucular aleyhine hükmedilen vekâlet ücretleri nedeniyle başvuruculara müştereken 4.800 TL tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmiştir.

74. Ayrıca hukuka aykırı kamulaştırma kararı nedeniyle mülklerinden yoksun bırakılmaları nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuların her birine ayrı ayrı ödenmek üzere 5.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi gerekir.

75. Başvurucuların diğer maddi ve manevi tazminat istemlerinin reddi gerekir.

76. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.026,90 TL yargılama giderinin başvuruculara müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,**

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE Kadir ÖZKAYA'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,**

C. Başvurucuların diğer iddialarının incelenmesine **GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,**

D. Başvuruculara müştereken 4.800 TL maddi tazminat **ÖDENMESİNE,**

E. Başvurucuların her birine ayrı ayrı olmak üzere net 5.000 TL manevi tazminat **ÖDENMESİNE,**

F. Tazminata ilişkin diğer taleplerin **REDDİNE,**

G. 226,90 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.026,90 TL yargılama giderinin **BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,**

H. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuru sahiplerinin Maliye Bakanlığımıza başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

I. Kararın bir örneğinin Karakoçan Asliye Hukuk Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığımıza GÖNDERİLMESİNE 16/2/2017 tarihinde karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Başvuru Numarası : 2015/17451

Karar Tarihi : 16/2/2017

KARŞIOY

I. OLAY

1. Elazığ ilinde tesis edilecek Pembelik Barajı ve Hidroelektrik Santralinin yapımı amacıyla, başvuru sahiplerine ait taşınmazların EPDK tarafından acele olarak kamulaştırılmasına, ilk olarak, Bakanlar Kurulunun 19.04.2004 tarihli kararıyla karar verilmiş, EPDK'nın 11.11.2010 tarihli kararıyla da bu karara dayalı olarak Baraj havzasında bulunan taşınmazların kamulaştırılmasına ve kamulaştırma işlemlerinde acele kamulaştırma usulünün uygulanmasına karar verilmiştir.

2. EPDK'nın 11.11.2010 tarihli kararıyla birlikte Bakanlar Kurulunun 19.04.2004 tarihli kararının da dava konusu edilmesi ve Danıştay Altıncı Dairesince 16.04.2012 tarihli kararlar, aciliyet hâlinin değerlendirilmesi hususundaki yetkinin EPDK'ya devredilmesi ve kamulaştırma işlemlerinin konusu yönünden bir sınır çizilmeksizin EPDK'ya genel nitelikte bir yetki verilmesi nedeniyle işlemlerin hukuka aykırı olduğu sonucuna ulaşıldığı gerekçesiyle her iki işlemin de yürütülmesinin durdurulması üzerine EPDK tarafından 26.04.2012 tarihinde baraj havzasında bulunan taşınmazların kamulaştırılmasından vazgeçilmesine dair işlem tesis edilmiştir.

3. Ardından yine aynı barajın yapımı amacıyla, Bakanlar Kurulunun 18.06.2012 tarih ve 3321 sayılı kararıyla, başka birçok taşınmazla birlikte başvuru sahiplerine ait taşınmazların da EPDK tarafından acele olarak kamulaştırılmasına yeniden karar verilmiştir.

4. EPDK tarafından da 02.08.2012 ve 15.08.2012 tarihlerinde belirtilen doğrultuda kamulaştırma kararları alınmış ve Karakoçan Asliye Hukuk Mahkemesine

başvurularak söz konusu taşınmazlara el koyma kararı verilmesi istenmiştir. Mahkemece, tespit edilen bedelin başvuruçulara ödenmesi kaydıyla talebin kabulüne karar verilmiştir.

5. Ardından, kamulaştırma sürecinin tamamlanması için EPDK tarafından satın alma usulüyle taşınmazların devralınması yolu işletilmiş, ancak önerilen bedelin başvuruçularca kabul edilmemesi üzerine 16.05.2013 tarihinde kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil istemiyle Karakoçan Asliye Hukuk Mahkemesine başvuruçularak dava açılmıştır.

6. Öte yandan başvuruçular tarafından da, Bakanlar Kurulunun 03.07.2012 günlü ve 28342 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 18.06.2012 tarih ve 3321 sayılı kararının iptali istemiyle Danıştay 6. Dairesinde dava açılmış; Dairece 19.03.2014 tarihinde, olayda acele kamulaştırma yapılmasını gerektiren hâllerin ortaya konulmadığı ve aciliyet hâlinin, üstün kamu yararının ve kamu düzeninin korunmasını gerektiren hâllerin açıklanmadığı gerekçesiyle kararın yürütülmesinin durdurulmasına karar verilmiştir.

7. Başvuruçular kendilerine ait taşınmazlara ilişkin olarak EPDK’ca alınan kamulaştırma kararlarının iptali istemiyle ise dava açmamışlardır.

8. Bu arada, başvuruçulara ait taşınmazların kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili istemiyle Karakoçan Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan davada, EPDK’ca geri alınan bir kamulaştırma kararı ile Danıştay tarafından hakkında yürütmeyi durdurma kararı verilen bir Bakanlar Kurulu Kararı dayanak gösterilerek açılan bu davanın (bedel tespiti ve tescil davasının) öncelikle “dava şartı noksanlığı” sebebiyle usulden reddi; bu yapılmadığı takdirde Danıştay Altıncı Dairesince Bakanlar Kurulunun 18.06.2012 tarih ve 3321 sayılı kararının yürütülmesinin durdurulması yolunda verilen kararın bekletici mesele yapılması ve anılan davada esas hakkında karar verileceye kadar bu davanın bekletilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

9. Öte yandan Danıştay Altıncı Dairesi, 19.03.2014 tarihli kararıyla yürütülmesinin durdurulmasına karar verdiği 18.06.2012 tarih ve 3321 sayılı Bakanlar Kurulu kararının iptali istemini, uyuşmazlığın esasına ilişkin 30.06.2015 tarihli kararıyla, görüşünü değiştirerek reddetmiştir. Daire, Bakanlar Kurulu kararının sadece Mahkemece taşınmaza el konulmasına ilişkin karara dayanak teşkil ettiğini kabul etmiş, idarenin sonradan olağan kamulaştırma sürecini başlatmış olmasını ve bu kapsamda taşınmaz bedelinin tespiti ve tescil davasının da açılmış bulunmasını gözeterek acele kamulaştırma ve olağan kamulaştırma ayrımı yapılmaksızın davanın konusunun bir bütün olarak taşınmaz mülkiyetinin kamulaştırılması biçiminde anlaşılması suretiyle inceleme yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

10. Bu karar, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun 08.10.2015 tarihli kararıyla, kanunda istinai bir yöntem olarak düzenlenen acele kamulaştırma usulünün uygulanabilmesini olağanüstü durumların gerekli kılması, kamu yararının ve kamu düzeninin sağlanmasının amaçlanması ve ayrıca Bakanlar Kurulunca durumun aciliyetine karar verilmesi gerektiği, somut olayda bu koşulların gerçekleşmediği gerekçesiyle bozulmuş ve dava konusu Bakanlar Kurulu kararının iptaline kesin olarak karar verilmiştir.

11. Bu arada, baraj havzasında taşınmazı bulunan başka malikler tarafından, Bakanlar Kurulunun taşınmazların acele kamulaştırılmasına ilişkin EPDK’ya yetki tanyan 18.06.2012 ve 30.07.2012 tarihli kararları ile birlikte bunlara dayanılarak EPDK

tarafından taşınmazların kamulaştırılması yolunda tesis edilen 02.08.2012 ve 15.08.2012 tarihli işlemlerin de iptali istemiyle Danıştay Altıncı Dairesinde açılan davalarda verilen ret kararları da Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 08.10.2015 tarihli kararıyla bozulmuş ve dava konusu Bakanlar Kurulu kararları ile bunlara dayalı tesis edilen EPDK işlemlerinin iptaline hükmedilmiştir. Kararda, acele kamulaştırma ile olağan kamulaştırmanın hukuki niteliği irdelenmiş, acele kamulaştırmada taşınmaz mülkiyetine el konulmasından sonraki aşamalarda yapılan normal kamulaştırma sürecine ilişkin işlemlerin, acele kamulaştırma sürecinin bir parçası olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmış, sonuç olarak EPDK'nın kamulaştırma işlemlerinin, dayanağı olan Bakanlar Kurulu kararlarından bağımsız değerlendirilemeyeceği ifade edilerek bunların da hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir.

12. Öte yandan, başvuruculara ait taşınmazların kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili istemiyle açılan davada; Karakoçan Asliye Hukuk Mahkemesince (09.09.2014, 31.10.2014, 14.11.2014 ve 09.01.2015 tarihli kararlarla), başvurucular tarafından ibraz edilen yürütmeyi durdurma kararının kamulaştırma kararına ilişkin olmayıp, Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen kamulaştırmanın yöntemine (acele kamulaştırmaya) ilişkin olduğu, acele kamulaştırmanın da yapılıp sonuçlandırıldığı, eldeki davanın konusunun kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası olduğu, acele kamulaştırmaya ilişkin yürütmeyi durdurma kararının bu davada uygulanma imkânı bulunmadığı, kamulaştırma işleminin iptali ya da yürütülmesinin durdurulması yolunda verilmiş bir karar bulunmadığı gerekçeleriyle ileri sürülen iddialara itibar edilmemiş ve keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırıldıktan sonra, bilirkişiler tarafından belirlenen değerler dikkate alınarak taşınmazların kamulaştırma bedelleri takdir edilmiş, belirlenen bedellerden acele kamulaştırma sırasında ödenen miktarlar düşüldükten sonra kalan kısmın yasal faiziyle birlikte başvuruculara ödenmesine Yargıtay temyiz yolu açık olmak üzere hükmedilmiş ve ayrıca taşınmazların Hazine adına tapuya tesciline kesin olarak karar verilmiştir.

13. Asliye Hukuk Mahkemesince verilen tescile ilişkin 09.09.2014, 31.10.2014, 14.11.2014 ve 09.01.2015 tarihli kararların 16.10.2015, 27.10.2015 ve 09.11.2015 tarihlerinde tebliği üzerine 10.11.2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulmuştur.

14. Başvurucular, taşınmazlarının EPDK tarafından acele olarak kamulaştırılmasına yetki tanıyan Bakanlar Kurulu kararının Danıştay Altıncı Dairesince yürütülmesinin durdurulması nedeniyle, bu durumun, 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından bekletici mesele yapılması gerekirken, yargılama sırasında gerek yazılı gerekse sözlü olarak defalarca dile getirmelerine rağmen bekletici mesele yapılmaksızın kesin nitelikli olarak tescil kararı verilmesinin, bir başka söyleyişle Danıştay kararıyla hukuka aykırılığı saptanmış olan acele kamulaştırma kararına dayanılarak taşınmazlarının idare adına tescil edilmesine karar verilmesinin mülkiyet haklarının ihlaline neden olduğunu ileri sürmüşlerdir.

II. MEVZUAT

15. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir.

16. Anayasa'nın 46. maddesinde de özel mülkiyetteki bir taşınmazın, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığı peşin ödenmek ve koşulları yasayla

belirlenmek şartıyla kamulaştırılarak kamu hizmetine tahsis edilebileceği veya üzerinde irtifak hakkı kurularak kamu yararı amacıyla kullanımının sınırlandırılabilceği belirtilmiştir.

17. 2942 sayılı Kanun'da ise kamulaştırmanın usul ve esasları düzenlenmiştir. Kanuna göre, idarece, kamulaştırma kararı aldıktan sonra öncelikle satın alma usulü uygulanır. Tarafların satın alma usulüyle bir sonuca ulaşamamaları durumunda, idarece bedel tespiti ve tescil için yetkili asliye hukuk mahkemesinde dava açılır ve bedelin peşin veya duruma göre taksitle ödenmesi karşılığında idare adına tesciline karar verilmesi istenilir.

18. Mahkeme, belirlediği duruşma gününü, taşınmaz malın malikine bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Yapılacak tebligatta kanunda yazılı diğer hususlarla birlikte 14. maddede öngörülen süre içerisinde, kamulaştırma işlemine idari yargıda iptal veya adli yargıda maddi hatalara karşı düzeltim davası açabilecekleri, 14. maddede öngörülen süre içerisinde, kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda iptal davası açanların, dava açtıklarını ve yürütmenin durdurulması kararı aldıklarını belgelendirmedikleri takdirde, kamulaştırma işleminin kesinleşeceği ve mahkemece tespit edilen kamulaştırma bedeli üzerinden taşınmaz malın kamulaştırma yapan idare adına tescil edileceği belirtilir.

19. Kamulaştırmaya konu taşınmaz maliki/malikleri tarafından da mahkemece yapılan tebligat tarihinden itibaren otuz gün içinde, kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda iptal ve maddi hatalara karşı da adli yargıda düzeltim davası açılabilir. İştirak halinde veya müşterek mülkiyette, paydaşların tek başına dava hakları vardır. Açılan davaların sonuçları dava açmayanları etkilemez. 14. maddede belirtilen süre içinde, kamulaştırma işlemine karşı hak sahipleri tarafından idari yargıda iptal davası açılması ve idari yargı mahkemelerince de yürütmenin durdurulması kararı verilmesi halinde mahkemece, idari yargıda açılan dava bekletici mesele kabul edilerek bunun sonucuna göre işlem yapılır. Bir başka söyleyişle malikin kamulaştırma kararının iptali istemiyle idari yargıda dava açması mümkün olmakla birlikte ilkece bu davanın açılması, idare tarafından açılan bedel tespiti ve tescil davasını etkilemez. Ne var ki, kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda açılan davada yürütmenin durdurulması kararı verilmesi durumunda asliye hukuk mahkemesince idari yargıdaki davanın bekletici mesele olarak kabul edilmesi zorunludur.

20. Asliye hukuk mahkemesince, Kanun'da belirtilen usul uyarınca tespit edilen bedelin nakden veya duruma göre hesaben malike ödenmesinden sonra tesciline kararı verilir. Kararın tescile ilişkin hüküm fıkrası kesin olup bedele ilişkin hüküm fıkrasına karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Mülkiyetin idareye geçmesi mahkemece tescil kararı verilmesi ile olur.

21. Acele kamulaştırma usulünün uygulandığı durumlarda ise usulüne uygun olarak verilen bir acele kamulaştırma kararının bulunması; bu usulün uygulanması imkânını sağlayan hallerden birisi olan "aciliyetine Bakanlar Kurulunca karar verilmesi" hâlinin söz konusu olduğu durumlarda da idarenin acele kamulaştırma kararı alabilmesi için öncelikle Bakanlar Kurulunca bu doğrultuda bir karar alınması gerekmektedir.

22. Olağan kamulaştırma usulünde idarenin taşınmaza el koyması ancak taşınmazın idare adına tescilinden sonra mümkün olabilmektedir. Tescil ise tarafların anlaşamaması durumunda ancak asliye hukuk mahkemesince verilecek tescil kararı üzerine gerçekleşebilmektedir.

23. "Acele kamulaştırma usulü" idareye, kamulaştırma işlemlerinin neticelenmesini beklemeden kamulaştırılmasına karar verilen taşınmaza el koyma imkânı tanıyan bir kamulaştırma usulüdür.

24. Bu usulde; kıymet takdiri dışındaki işlemler sonradan tamamlanmak üzere ilgili idarenin istemi üzerine, bir nevi delil tespiti niteliğindeki bir el koyma davası sonucunda taşınmazın kanunda belirtilen usule göre Mahkemece tespit edilecek değerinin, idare tarafından mal sahibi adına bankaya yatırılması koşuluyla yine Mahkemece el konulmasına karar verilir. Buradaki bedel taşınmazın nihai kamulaştırma bedeli değildir. Ayrıca, el koyma davasında, tescile ilişkin olarak bir karar verilemediğinden, davanın kabul edilmesi sadece el koymaya ilişkin olur ve tapuda asıl malik olan kişinin değişmesi sonucunu doğurmaz. Bu davanın kabulü idareye ancak el koyduğu taşınmaz üzerinde kamu yararı bulunan işlemi yapılabilme imkânı verir.

25. İdare tarafından, taşınmaza el konulduktan sonra, taşınmaz malın mülkiyetinin devrini sağlayabilmek için, öncelikle satın alma yolunun işletilmesi, bunun mümkün olamaması durumunda ise asliye hukuk mahkemesinde bedel tespiti ve tescil davası açılması gerekmektedir. Dolayısıyla taşınmaza usulüne uygun şekilde el konulduktan sonra yapılacak olanlar normal kamulaştırma sürecine ilişkin işlemlerdir. Bir başka söyleyişle el koymadan sonra yapılacak olanlar her iki kamulaştırma usulünde de aynıdır.

III. DEĞERLENDİRME

26. Mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için Anayasa'nın 35. maddesi ile 13. maddesindeki düzenlemelere uygun olarak yapılması gerekmektedir.

27. Başvuru konusu olayda Bakanlar Kurulunca 18.06.2012 ve 30.07.2012 tarihli kararlarla Elazığ ilinde inşa edilecek olan Pembelik Barajının havzasında bulunan ve kararname eklerinde tek tek sayılan taşınmazların acele kamulaştırma usulüyle kamulaştırılması yolunda aciliyet kararları alınmış, bu yetkiye istinaden de EPDK'nın 02.08.2012 ve 15.08.2012 tarihli kararlarıyla anılan taşınmazlar hakkında acele kamulaştırma kararları verilmiştir.

28. Başvurucular tarafından Bakanlar Kurulu Kararının iptali istemiyle dava açılırken, taşınmazların kamulaştırılmasına ilişkin EPDK kararının iptali istemiyle dava açılmamıştır. Bu husus gerek başvuru formu ve gerekse form ekinde ibraz edilen Karakoçan Asliye Hukuk Mahkemesi kararlarında açıkça vurgulanmaktadır.

29. Kararda göndermede bulunularak varılan sonuca dayanak alınan unsurlardan birisi olan Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun söz konusu kararına konu dava bir taraftan baraj havzasında taşınmazı bulunan başka malikler tarafından açılmış bir davadır, diğer taraftan da söz konusu iptal kararı Asliye Hukuk Mahkemesince tescile ilişkin olarak verilen 09.09.2014, 31.10.2014, 14.11.2014 ve 09.01.2015 tarihli kararlardan daha sonra 08.10.2015 tarihinde verilmiş olan bir karardır. Öte yandan başvurucular tarafından açılan davada verilen iptal kararı da Bakanlar Kurulu Kararının iptaline ilişkin bir karardır.

30. Hal böyle olunca, her iki kararında kanunilik unsuru açısından olaya etkisinin tartışılması gerekmektedir.

31. Bilindiği üzere iptal davaları, kişisel, güncel ve meşru bir menfaati ihlal edilenler tarafından açılabilen davalardır. Bu nedenle de iptal davası açan ile iptali istenilen işlem arasında mutlaka belirtilen nitelikte bir menfaat bağının olması gerekir.

32. Olayda EPDK tarafından tesis edilmiş olan kamulaştırma kararı tek bir işlem formatında aynı gerekçe ile tesis edilmiş olsa da, kararda belirtilen her bir parsel açısından, ayrı ayrı sonuç doğurucu tekil işlem niteliğindedir.

33. Bu bakımdan, ilkece, birçok parselle ilgili olarak alınan bir kamulaştırma kararının iptali istemiyle, belli bir parselin sahibi/sahipleri tarafından açılacak olan bir davada anılan parselin sahibinin/sahiplerinin iptalini isteyebileceği husus, söz konusu kamulaştırma işleminin kendi parsellerine ilişkin kısmı olacaktır. Bunun ötesinde, kamulaştırma işleminin tamamının iptalini isteyebilmesi için, başkalarına ait parsellerle olan menfaat bağımlı ortaya koyması gerekir. Bunun yapılmadığı durumlarda, iptal davalarındaki menfaat koşulu gereğince, belli bir parsel sahibi tarafından kamulaştırma işleminin tümünün iptali istemiyle açılan bir davada verilecek olan iptal kararının, sadece davayı açanlara ait parsel ile ilişkili olduğunun kabulü gerekir. İptal kararının gerekçesinin dava konusu işlem açısından genel bir hukuki gerekçe olması, iptal hükmünün yalnızca davacılar açısından sonuç doğuracağı gerçeğini değiştirmez. İşlemin niteliği gereğince, iptal hükmü, davanın tarafı olmayan ama işlemde etkilenen diğer kişilere uygulanmaz.

34. Kararda göndermede bulunulan ve EPDK tarafından alınan kamulaştırma kararlarına ilişkin bulunan Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun söz konusu kararında diğer taşınmazlara ve taşınmaz sahiplerine ilişkin bir irdeleme yapılmadığı gibi, davacılar tarafından da kişisel menfaatleri gereğince, işlemin, işleme konu diğer taşınmazlar bakımından da iptalinin istendiği yönünde bir açıklama yapıldığına rastlanılmamıştır.

35. Bu bakımdan, baraj havzasında taşınmazı bulunan başka malikler tarafından açılan davada verilmiş olan ve EPDK'nın acele kamulaştırma kararının iptaline ilişkin bulunan hükmün, elimizdeki başvuruda kanunilik testinde kullanılması mümkün değildir.

36. Öte yandan başvurucular tarafından açılan davada verilen iptal kararı da, yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere Bakanlar Kurulu Kararının iptaline ilişkin bir karardır. Söz konusu Bakanlar Kurulu Kararı ise diğer taşınmazlarla birlikte başvuruculara ait taşınmazların da doğrudan kamulaştırıldığına ilişkin bir karar olmayıp, Elazığ ilinde tesis edilecek Pembelik Barajı ve Hidroelektrik Santralinin yapımı amacıyla kararname ekinde sayılan taşınmazların EPDK tarafından acele olarak kamulaştırılması yönünde yetki tanıyan bir karardır. Hal böyle olunca bu kararın da "kanunilik" testinde doğrudan dikkate alınması gerektiği söylenemez.

37. Olayda, acele kamulaştırmanın olağan kamulaştırmadan farkı olan "el koyma" kararının alındığı tarih itibarıyla, 18.06.2012 tarih ve 3321 sayılı Bakanlar Kurulu kararının yürütülmesinin durdurulmasına veya iptaline ilişkin bir karar bulunmamaktadır. Bu nedenle hukuk aleminde varlığını sürdüren bir Bakanlar Kurulu Kararına ve yine dava konusu edilmediği için varlığını sürdüren bir kamulaştırma kararına dayalı olarak gerçekleştirilen hukuka uygun bir "el koyma" kararı bulunmaktadır. El koyma kararının alınmasıyla birlikte de olayda söz konusu taşınmaza fiili olarak el atılması imkânı oluşmuş (el atılmış); hal böyle olunca da, sürecin gereği olarak EPDK tarafından başvuruculara ait taşınmazların kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili istemiyle Karakoçan Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açılmış bulunmaktadır.

38. Yukarıda belirtilen hususlarla birlikte, el koymadan sonra yapılacak olanların her iki kamulaştırma usulünde de aynı olduğu, olayda da başvuruculara ait

taşınmazlara hukuka uygun biçimde el konulduktan sonra olağan kamulaştırma prosedürünün izlendiği, başvuru tarafından Bakanlar Kurulu Kararının iptali istemiyle dava açılırken taşınmazlarının kamulaştırılmasına ilişkin EPDK kararının iptali istemiyle dava açılmadığı, nihayetinde taşınmazın bedelinin tespiti ve idare adına tescil edilmesi istemli davanın açıldığı tarih itibarıyla kanunun aradığı anlamda verilmiş herhangi bir yürütmenin durdurulması kararının da bulunmadığı dikkate alındığında, olaydaki kanunilik unsurunun, sürecin bütününe dikkate alınması suretiyle değerlendirilmesi gerekmektedir.

39. Bu yapıldığında da tarafımızca başvuru sahiplerinin mülkiyet hakkına yapılan müdahalede kanunilik unsuru açısından bir sorun bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla olayda ölçülülük testine geçilmesi gerekir.

40. Dosya kapsamına göre, gerek kamulaştırma kararı, gerekse kamulaştırmanın acele yöntemle yapılmasına ilişkin Bakanlar Kurulu kararı, kamu yararı amacı doğrultusunda, büyük enerji ve sulama gibi, bölgede yaşayan insanların sosyal ve ekonomik yaşamlarına olumlu katkı sağlamak gibi kamusal ihtiyaç niteliği haiz enerji yatırımının bir an önce yapılabilmesi için ilgili taşınmazlara el koyma imkânının sağlanması amacıyla tesis edilmiştir. Olaya, kamu yararı ile bireysel yarar arasındaki orantılılık ilkesi açısından bakıldığında ölçülülük unsuru açısından da bir ihlalin gerçekleşmediği sonucuna varılmaktadır.

41. Açıklanan nedenlerle başvuru sahiplerinin Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet haklarının ihlal edilmediği görüşüyle karara katılmıyorum.

Üye
Kadir ÖZKAYA